

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula VI. Causa notior est Effictu

urn:nbn:de:bsz:31-102400

esse simul naturâ, de illis intelligi, non de his: transcendentalem enim habitudinê non requirere simultatem naturæ.

IX. Alii respondent, causam & effectum formaliter sumta, & ut causa & effectus sunt, esse simul naturâ; cum autem dicitur, causam naturâ priorem esse effectui, id solum verum esse de causâ quoad esse absolutum.

IX. Secundum probat, non omnem causam tempore esse effectui priorem, quod quidem conceditur. Sol tempore non est prior lumine suo, nec forma formatô; utrobique nihil ominus est prioritas naturæ.

X. Ad III. quid respondendum sit, perspicuum est ex suprâ dictis. Causa est prior causatô secundum illud esse, quod requiritur ad causandum. Esse, quod requiritur, ut aliquid sit causa finalis, est esse cognitum. Secundum hoc certè finis prior est mediis. Est quidem finis in esse reali posterior mediis; verum in illô non est causa mediorum, sed effectus.

REGULA VI.

Causa notior est EFFECTU.

I. Aristoteles *I. Post. t. 12. VI. Top. c. III. I. Phys. p. 1. & t. 49. & I. Eth. c. IV. & V. Met. c. XI.* notiora dicit esse duplicia, naturâ, quæ & *κτὶ τὸν λόγον* & *ἀπλῶς* notiora appellat, & nobis. Nobis notiora esse ea ait, quæ sunt propinquiora

H

sen,

sensui; quam ob causam & *natura* *relu* *al* *di* *notu*
notiora vocat. Naturâ autem, quæ longiùs
ab eò absunt.

II. Causa notior est effectû naturâ. Quod
enim prius est, id est simpliciter & naturâ no-
tius eò, quod posterius est, sicut ait Aristote-
les *cit. c. III. L. VI. Top.* Atqui causa est prior ef-
fectû, quemadmodum supra docuimus. Est
igitur causa naturâ notior effectû. Effectûs
autem sunt notiores nobis.

III. Quod non ita intelligendum est, quasi
nonnulla, ut causâ, naturâ sint nota; quum e-
nim natura nihil cognoscat, nihil etiam i-
psi notum est, nihil notius aut ignotius; sed
intelligendum est ita, quod, dum simpliciter
& secundum naturam propriam res cognos-
cimus, nonnulla, v.g. causâ, sint notiora aliis,
v.g. effectibus. A quò enim aliquid dependet
suâ naturâ & in esse, ab eò etiam pendet in
cognosci, si res simpliciter, & ut natura ipsa-
rum fert, cognoscere velimus. Sed à causâ
dependet effectus suâ naturâ & in esse. E. et-
iam in cognosci dependet effectus à causâ, si
res simpliciter, & ut naturâ ipsarum postu-
lant, considerare & cognoscere velimus;
quod est, causas esse naturâ & simpliciter no-
tiores effectibus.

IV. Quoniam autem eâ humana est con-
ditio, ut cognitio nostra à sensibus originem du-
ducat.

effectû
Eus in
sticus
men v
mata r
morbi
bus) h

V.

qui stat
jectis e
bus fer
maticis
adeo qu
notius
circulo
quales.
lineam
cùm ta

VI.

bricense
& dem
cis dar
stotelis
tudine
ticis, &
omnes
ad circu
esse ver

ducatur, & verò sensibus propinquiores sunt effectus, quàm causæ, (incurrunt enim effectus in sensus, causis nos latentibus, sicut rusticus etiam videt Lunam obscurari, nectamen videt, quæ ejus rei causa sit: & symptomatica morborum sensibus deprehenduntur, morbis ipsis & causis ipsorum sæpè latentibus) hinc effectus nobis dicuntur esse notiores.

V. Sunt, inter quos Toletus *L. I. post. c. I. q. I.* qui statuunt, licet in rebus aliis scientiis subiectis effectus sint nobis notiores, quòd sensibus ferè sint obvi; in rebus tamen mathematicis causas nobis esse notiores effectibus, adeoque in his idem esse & nobis, & naturam notius. Ita lineas omnes à centris æqualium circulorum ad circumferentias ductas esse æquales, notius esse dicunt, quàm super datam lineam triangulum æquilaterum constituere, cum tamen illud hujus sit causa.

VI. Verùm Pererius *L. I. Phys. c. XII. Conimbricenses I. Post. c. II. q. I. a. 6.* & alii, veras causas & demonstrationes ex causis in Mathematicis dari negant, usi inter alia testimoniò Aristotelis *H. Eth. ad Eud. c. VI.* ubi asseritur, similitudine quãdam esse principia in Mathematicis, & ad exemplum §. *preced.* respondent, omnes lineas à centris æqualium circulorum ad circumferentiam ductas esse æquales, non esse veram causam, cur latera trianguli sint

æqualia, quòd, etiam si nulli circuli essent, vel etiam eos ducere impossibile esset, triangulus posset habere latera æqualia, cum id triangulo conveniat ex se, & non ex circulo. Sed hæc aliorum iudicio permittimus.

REGULA VII.

Qualis causa, talis effectus.

I. Atqui, inquis, I. causa est principium communicans esse effectui: E. etiam effectus est principium communicans esse effectui, nempe sibi ipsi. II. Causa mundi, nempe Deus, est infinita. E. etiam mundus est infinitus, si qualis causa, talis effectus est. Utròque consequens est absurdum, antecedens verum. Ergò necesse est, Regulam nostram, quâ consequentia fundatur, absurdam esse.

II. Resp. Sensus Regulæ eum esse existimo: *Quicquid predicatur de causâ, predicatur quoque de effectus*, idque verum est, non de eò prædicatò quod est ratio formalis causæ, aut quod convenit causæ secundum rationem formalem, sed de iis, quæ conveniunt ipsi secundum entitatem absolutam, sive secundum rem substratam denominationi causæ: sicut infinitum esse non competit Deo per hoc, quod est causa rerum aliarum, sed absolutè per suam naturam. Rationem autem hujus exceptionis hanc do, quod causa & effectus, ut formaliter sumuntur, opponuntur: sed ratio formalis

unius

unius
secund
alteri o
quid re
tum, no
tio for
la non l

III.
causâ n
quidem
essentia
est intel
ejus den
cesse es
causâ p
unde q
rationa
cata ei,
est ratio
tum v. a
est nec
iam, qu
acciden
ob caus
aut. mer
mercato

IV.
effectu
ne quan